БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1925 чылда үндезилетиингеш

1953 ОКТЯБРЬ 10 СУББОТА

№ 198 (2883)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

Совет күрүне көдээ ажыл-агыйны машина-трактор станцияларының бирги чергениң индустриалдыг техниказы-биле чепсеглээн, ол дээрге, көдээ ажыл-агыйның эң чугула ажылдарын механизастаарының айтырыын шиитпирлээрин болдурган.

(СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунга эш Н. Хрущевтун илеткелинден).

МТС-тер — колхоз бүдүрүлгезин хөгжүдериниң шиитпирлиг күжү

«Машина-трактор станцияларның ажылын улам ыңай экижидер талазы-биле хемчеглериниң дугайында» ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш СЭКП Төп Комитединиң доктаалын бо хүнгү солунда парлап үндүрген.

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалынга дүүштүр бо доктаалда машина-трактор станцияларының бүгү ажыл-чорудулгазын экижидериниң болгаш колхоз бүдүрүлгезинге оларның ролюн бедидериниң тодаргай программазы айытынган.

Машина-трактор станциязы — социалистиг көдээ ажыл-агыйның бүгү адырларын улам ыңай хөгжүдеринге шиитпирлиг күш болур. Амгы үеде колхозтарда бүгү хову ажылдарының дөрттүн үш кезиин МТС-тер күүседип турар.

Партияның болгаш чазактың хүнбүрү көргүзүп турар канчаар-даа аажок улуг сагыш салыышкынының түннелинде бистиң область бирги чергениң совет техникаларыбиле чепсеглетинген бир машинамал ажылының болгаш он бир машина-трактор станциялары тургустунган. Бистиң областың колхозтарында бүгү хову ажылдарын колдуунда механизастаан.

МТС-териң күчүлүг техниказының дузаламчызы-биле бистиң областың колхозтары көдээ ажыл-агыйның бүгү ажылдары—часкы тарылганы, дүжүт ажаап алыышкының, чайгы болгаш күскү чер андырылгазын база өске-даа хөй күш кирер ажылдарны бедик деннелдиг эрттирип турар. Колхозчу бүдүрүлгениң улам ыңай көдүрлүүшкүнүнүн эң чугула сууру болуп, багай эвес ажылдап турар МТС-тер бистиң область бар. Чижээ, Сарыг-Сеп, Бии-Хем болгаш Бай-Хаак МТС-тери колхозтар-биле чарган керээлеринде онаалдалыг ажылдарны чогуур өйүнде бедик шынарлыг күүседип турарлар. Сарыг-Сеп МТС-тиң «Большевик» колхозта эш Руковицинниң удурткан трактор бригадазы трактор ажылдарының талазы-биле онаалдалыг планын 144,1 хуу күүседкен болгаш ол колхоз тараа культураларының дүжүттүүн бедиткен. Ол ыщкаш ол-ла МТС-тиң «Тиилелге» колхозка ажылдап берип турар эш Кукушкинге удурткан трактор бригадазы трактор ажылдарының талазы-биле 3743 гектар планын 4700 гектар кылдыр эки шынарлыг күүседкеш, гектар бүрүзүнден ортумаабиле 14—16 центнер дүжүттү ажаап алган. Ындыг бедик бүдүрүкчүлүг ажылдап турар трактор бригадалары МТС-терде хөй. Бо болза, көдээ ажыл-агыйның бүгү адырларын улам ыңай хөгжүдери хамыктың мурунда МТС-териң ажылдарын бүгү талалыг экижидеринден хамааржыр деп чүвени көргүзүп турар-дыр.

Ындыг-даа болза, көдээ ажыл-агыйны улам ыңай хөгжүдеринге доктар болуп турар дыка улуг четпестер машина-трактор станцияларында. ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш СЭКП Төп Комитединиң доктаалында айтып турары болза, дыка хөй МТС-тер тракторларны болгаш көдээ ажыл-агыйның машиналарын дендии багай ажыглап, колхозтар-биле чарган керээлерде көрдүнген хүлээлгелерин, ылаңгыя хову ажылдарының хуусааларының болгаш шынарының талазы-биле ажылдарны күүседпейн, көдээ ажыл-агый культураларының дүжүттүүнүн база мал ажылының продуктулуунуң талазы-биле күрүне планнарының күүселдезин хандырбайн турар. Картофельди болгаш ногааларны олуртурунуң база одуруглар аразын ажылдап болбаазырадырының механизациязы ам-даа куду деннелде. Мал ажылының фермаларында хөй күш кирер ажылларны механизастаарынга МТС-тер кедергей четпес киржип турар.

Машина-трактор станцияларының ажылының деннелиң бедидери болза, көдээ ажыл-агыйны улам ыңай хөгжүдериниң, бистиң чурттун чонунга элбекшилдиг аъш-чемни болгаш чиик үлетпүрге чиг-этти тургузарының соңгаарладып болбас сорулгаларын чедиишкиниг шиитпирлээриниң эргежок чугула түүлү болур.

МТС-териң удуртукчу болгаш инженер-техниктиг кадрларынга бедик негелделерни Коммунистиг партия болгаш Совет чазак салып турар. МТС-териң директорларынга дээди эртемниг инженерлерни, агрономнарны, а ынчаарга МТС-териң кол инженерлеринге, кол агрономнарынга болгаш кол зоотехниктеринге—чүгле дээди эртемниг тускай эртемниглерни томуйлаар ужурлуг.

Көдээ ажыл-агыйны кадрлар-биле быжыглаар дугайында партиялың кыйгырыын совет улус канчаар-даа аажок хайныышкыныг изиг күзелбиле хүлээп ап турар. Бүгү чуртта база бистиң область албан болгаш бүдүрүлге черлериндеН МТС-терге болгаш колхозтарга барып ажылдаары-биле бодунуң эки-тура соруубиле шилчип турар тускай эртемниглериниң патриоттуг шимчээшкинни хүн бүрү калбарып турар. Областың көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер эргелелинде, партияның хооркомунда, база райкомнарында он-он патриотчуларның билдириишкиннери кээп турар. Бистиң областың «Тыва алдын»трестизиниң автотранспорт конторазының токары эш П. Коробейников, Улуг-Хем районда Шагаан-Арыг суму Совединиң даргазы эш М. Карбы, Кызыл районнуң көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер эргелелиниң ногаа аймааның талазы-биле агроному эш Шурова, областың көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер эргелелиниң зоотехниктери эштер Коромыслова, Горячева болгаш оон-даа өскелер партиянын кыйгырыын изиг күзел-биле хүлээп ап, колхозтарга, МТС-терде ажылдаары-биле билдириишкин киргенер. Бо патриоттуг шимчээшкинни партия организациялары баштаар хүлээлгелиг болгаш тускай эртемниглериниң ортузунга калбак тайылбырлыг база организастыг ажылдарны чорудар ужурлуг.

Участок агрономнарының болгаш зоотехниктериниң орнунга колхозтарга доктаамал ажылдаары биле МТС-тиң штадынга агрономнар болгаш зоотехниктер турарын доктаалда айыткан. Колхоз бүрүзү бирийи тускай эртемниглер-биле доктаамал хандыртынган турар ужурлуг. Бо эң чугула хемчеглериниң канчаар күүсетинип турарының хүн бүрү котролюн боттандырары—партия организацияларының, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнарының хүлээлгези болур. Көдээже ажылдап чоруур тускай эртемниглерни шилип алырын болгаш чорударын дүрген организастаар херек.

МТС-териң ажалын улам ыңай экижидериниң сорулгаларын ажыл херек кырынга боттандырарда МТС-териң партия организациялары, СЭКП-ниң райкомнары, райкүүскомнар тайылбыр массалыг ажылдарны калбартыры чугула. Бо сорулгаларны амыдырал кырынга чедиишкиниг боттандырары—көдээ ажыл-агый чылын үлегерлиг доозарындан хамааржыр.

Хову ажылдарын механизастаарын доозар, мал ажылында хөй күш кирер ажылдарны, база картофель болгаш ногаалар бүдүрүлгезин калбаа-биле механизастаар сорулганы машина-трактор станцияларының мурнунга СЭКП ТК-ның сентябрь Пленуму салган. МТС-териң ажылын улам ыңай экижидер талазы-биле бо Доктаалдарда айытынган хемчеглерни амыдырал кырынга боттандырар дээш демиселге областың партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнарының ажылын үндезини-биле экижидери—соңгаарладып болбас сорулга болур.

Герман Демократтыг Республиканың Президентизи
эш Вильгельм Пикке

БЕРЛИН.

Герман Демократтыг Республиканың тургустунганындан бээр дөрт чыл болган ою-биле холбаштыр ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң болгаш мээн бодумнуң үрektiң ханызындан байыр чедиргеними чангыс-аай, тайбынга ынакшылдыг, демократтыг Германияны тургузар орукка чедиишкиннерлиг болурун герман улуска күзээн күзеливи-биле кады хүлээп ап көрүнер, эш Президент.

Бистиң улустарывыстың чаагай чоруунга болгаш бүгү делегейге тайбыңны быжыглаарының эрге-ажыктарынга Совет Эвилели биле Герман Демократтыг Республиканың найыралдыг харылзаалары өзүп, быжыксын.

К. ВОРОШИЛОВ

1953 чылдың октябрь 6-да.

Герман Демократтыг Республиканың Премьер-Министри
эш Отто Гротевольга

БЕРЛИН.

Герман Демократтыг Республиканың тургустунган хүнүнден бээр дөрт чыл болган ою-биле холбаштыр мээн изиг байырымны хүлээп алырынарны хүндүлүг Премьер-Министр Силерден, Герман Демократтыг Республиканың Чазаандан диледим.

Боттарының төрээн чуртунуң чангыс-эвин, хосталгазын болгаш хамаарышпас чоруун камгалаар, тайбыңның болгаш демократияның оруубиле, өске улустар-биле найыралдың болгаш кады ажылдажылганың оруу-биле оон хөгжүлдезин хандырар деп чаагай сорулганы герман улустуң мурнакчы патриотчу күштери 4 чыл мурнунда боттарынга алган. Герман милитаризмни катап тургузарынче агрессчи бөлүктериниң чорудуп турар угланыышкыны немец нацияга эң улуг айыылды тургузуп турар болгаш чангыс-аай герман күрүнени узуткаарынче, Германияны делегейниң үшкү дайынының одаа болдурарынче угланган деп чүвени немец патриоттар улам ханы медереп билип турарлар. Герман Демократтыг Республиканың тайбынга ынакшылдыг политиказыболза, герман улустуң национал бот медерелиниң илерээшкини болур. Герман Демократтыг Республика тайбын дээш туржуп турар бүгү немецтерге идегелдиг чөленгииш болуп турар.

Герман улустуң эрге-ажыктары база европейжи болгаш бүгү делегейжи айыыл чок чорукту быжыглаар дээш оралдажып турар тайбынга ынакшылдыг бүгү улустарның эрге-ажыктары Герман Демократтыг Республиканы тургусканының төөгүлүг актызындан дүгжүлгени тып турар. Депшилгелиг кижи төрелгетен Герман Демократтыг Республиканы улам ыңай быжыглаарын тайбынны болгаш улустар аразының айыыл чок чоруунуң эрге-ажыктарынга герман айтырыгны эчизинге чедир таарыштырарының чугула үүлү кылдыр көрүп турар.

Герман улус бодунуң национал чангыс-эвин катап тургузарының болгаш тайбынга ынакшылдыг герман күрүнени тургузарының хөрээнге чеднишкиннерлиг болурун совет кижилер күзеп турарлар. Чангыс-аай хамаарышпас тайбынга ынакшылдыг демократтыг Германия дээш бодунуң чөптүг демиселинге герман улус Совет Эвилелиниң сагыш-сеткил катыжыышкының болгаш деткимчезин кезээде тывар.

Г. МАЛЕНКОВ

1953 чылдың октябрь 6-да.

Герман Демократтыг Республиканың Даштыкы Херектер Министри
эш Лотар Больцка

БЕРЛИН.

Герман Демократтыг Республиканың тургустунганындан бээр дөрт чыл болган оон таварыштыр мээн найыралдыг байырымны хүлээп ап көрүнер, эш Министр.

Тайбыңның болгаш улустар аразының айыыл чок чоруунуң эрге-ажыктарынга дүгжүп турар чангыс-аай, тайбынга ынакшылдыг болгаш демократтыг герман күрүнени катап тургузарының хөрээниң талазы-биле герман улустуң национал күзелдериниң боттаныышкынынга герман улустуң чедиишкиннерлиг болурун мээн үрektiң ханызындан күзеп турарымны база хүлээп ап көрүнер.

В. МОЛОТОВ

1953 чылдың октябрь 6-да.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинде болгаш СЭКП Төп Комитединде

1953—1955 чылдарда колхозтарга болгаш совхозтарга картофельди база ногааларны бүдүрерин болгаш белеткээрин көвүдедир хемчеглер дугайында

(Төнчүзү. Эгези № 197 «Шында»).

IV.
Картофель болгаш ногаалар-биле колхоз садыын калбартыр дугайында

65. Хоорайларның болгаш үлетпүр төпериниң чонун картофель болгаш ногаалар-биле хандырарын экижидер, колхозтарның болгаш колхозчуларның орулгалыг чоруун бедидер сорулга-биле ниити районда картофель болгаш ногаалар белеткелдериниң планының күүселдезинден хамаарылга чокка колхозтарның күрүнеге картофель дужаалдазының талазы-биле хүлээлгелерин күүседкениниң болгаш үрезин фондуларын уруп алганының соонда артыкшылдыг картофельди, күрүнеге колхозтарның ногаалар дужаарының ай планнарын күүседкениниң соонда—артыкшылдыг ногааларны рынокка садыглаарын, база ол ышкаш хереглел кооперациязының организацияларынга садыглаарын азы хүлээнилгеге дужаарын моондак чокка боттандырар эргени колхозтарга тыпсып бергеш, колхозтарның картофель болгаш ногаалар садыглаарын калбаа-биле нептередир.

66. Колхоз рыноктарында, станциялар болгаш пристань черлеринде майгыннарны болгаш магазиннерни, база ол ышкаш картофель, ногаалар түр шыгжаар кылдыр складтарны түр ажыглаары-биле колхозтарга тыпсып берип тургаш, колхозтарның артыкшылдыг картофелин болгаш ногааларын оларның садыглаарынга дуза көргүзерин республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге, крайкүүскомнарга болгаш облкүүскомнарга хүлээдир.

67. Колхоз рыноктарынга колхозтар-биле дугурушкан өртектер ёзугаар садыглаары база хүлээнилге төлевирин хереглел кооперациязының организацияларынга колхозтарның төлээри картофель болгаш ногааларны хүлээнилгеге колхозтардан ап турарын Центросоюзка хүлээдир.

Хүлээнилге төлевириниң хемчээлин болза, хереглел кооперациязының белеткел организацияларының ындыкы улуг өртектер-биле садып алган продукциязын күрүне организацияларынга садарда ниити белеткел болгаш администрация-эргелел чарыгдалдарын боттарынга дедир эгидериниң улгатырган өртектеринге ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин 1952 ч. июль 7-деги № 3071 Доктаалында көрдүнген нормаларның база мөөнеп болгаш үүрмектеп садар садыг организацияларының чарыгдалдарының талазы-биле ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин 1952 ч. июль 7-деги № 3070 Доктаалында айытынган нормаларның дениге доктаадыр.

68. Хоорайларда, ажылчын суурларда болгаш хоорайларның колхоз рыноктарында магазиннер, складтар, базалар болгаш ногаа шыгжаар оран-саваларны хереглел кооперациязының организацияларынга тыпсып берип турарын республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге, крайкүүскомнарга, облкүүскомнарга, хооркүүскомнарга болгаш райкүүскомнарга хүлээдир.

69. Орук харылзаа министерствозунга, Далай болгаш хем флодунуң министерствозунга, ССРЭ-ниң автомобиль транспортунуң болгаш чазаглыг оруктарының министерствозунга хүлээдири болза:

а) чуктерни көргүзүп келирге дораан-на картофель болгаш ногааларны даҗыглаары-биле вагоннарны, баржаларны колхозтарга, совхозтарга болгаш хереглел кооперациязының организацияларынга пландан дашкаар тыпсып берип турар;

б) дүрген чоруктун бараан поездиларынга сөөртүү-биле эрте бышкан ногааларны болгаш картофельди хүлээп ап турар;

в) чорудукчулар-биле керээлер ёзугаар демир оруктарның станциялары-ларынче болгаш үүрмектеп садар четкиже картофельди болгаш ногааларны автомобиль транспорту-биле сөөртүп чедирип турарын хандырар.

Демир оруктарның ажылының түннелдерин үндүрерде чуктер сөөртүлгезинин херек кырында болган ортумак ыраагындан картофель болгаш ногаалар сөөртүкениниң талазы-биле болган ортумак ырактың ашканын казыыр.

Картофель болгаш ногаалар дужаарының талазы-биле күрүне мурнунга хүлээлгелерин күүседкен дугайында, а сентябрь 1-ниң соонда—картофельдиң үрезин фондуларын уруп алганының дугайында көдээ ажыл-агыйның болгаш белеткелдериниң район эргелелдериниң шынзыдылгазы колхозтарда бар болза, оларга демир-орук, далай, хем болгаш автомобиль транспортун тыпсып берип турар.

70. ССРЭ-ниң Сан министерствозунга хүлээдири болза:

а) өске хоорайларга сайгарары-биле хүлээнилгеге алган көдээ ажыл-агый продуктулары дээш колхозтар-биле санажылга чорударынга продукцияның керээде үнезиниң 50 хуузу чедир хемчээлге Күрбанкының кредиттерин хереглел кооперациязының организацияларынга тыпсып берип турар;

б) хоорайларга болгаш ажылчын суурларга картофельдиң болгаш ногааларның үүрмектеп садар садыын удуртурунуң талазы-биле администрация-эргелел болгаш склад аппарадының штадын, база ол ышкаш администрация-эргелел ажылдакчыларының Центросоюзка 1953 чылда бадылаан штадындан артыкка складтарны, базаларны, шыгжалга черлериниң болгаш көдээ ажыл-агый продуктуларын ажылдап болбаазырадыр черлериниң штадын Центросоюзтуң киирип келгенин ёзугаар бадылаар.

71. Картофельди база ногааларны демир-орук станцияларынче, хем, далай пристаньнарынче болгаш порттарынче, колхоз рыноктарынче, хереглел кооперациязының үүрмектеп садыглаар четкизинче Эвилелдиң көдээ ажыл-агый транспорту-биле болгаш эвилелдешкен республикаларның автотранспорту-биле сөөртүлгени колхозтар-биле болгаш хереглел кооперациязының организациялары-биле керээлер ёзугаар чорудуп турарын ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунга, эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге хүлээдир.

* * *

Бо Доктаалда салдынган сорулгаларны чедиишкиниг боттандырары, картофель болгаш ногаалар бүдүрүлгезин хөгжүдер талазы-биле совет болгаш көдээ ажыл-агый органнарының, колхозтарның, МТС-териниң база совхозтарның алыр хемчеглерин боттандырып чорударда партия организацияларының организакчы ажыл-чорудулгазын күштелдирери болза партияның обкомнарының, крайкомнарының, эвилелдешкен республикаларның компартияларының ТК-ларының болгаш партияның көдээде эге организацияларының эн чугула сорулгазы болур деп санаар. Партия организациялары, картофельдиң болгаш ногааларның дүжүттүүн бүгү хемчег-биле бедидери база ол культураларның ниити болгаш бараанныг продукциязын көвүдедири дээш социалистиг чаршыты колхозчуларның, МТС, совхоз ажылдакчыларының ортузунга организастааш, оларга бо Доктаалды калбаа-биле тайылбырлаар ужурлуг.

Область Совединиң депутаттарынга

1953 чылдың октябрь 15-те Кызыл хоорайга ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң III сессиязын чыылдырарын область Совединиң депутаттарынга ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң күүсекчи комитеди дыннадып тур.

Ажылчы чоннар депутаттарының область Совединин күүскому.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинде болгаш СЭКП Төп Комитединде

Машина-трактор станцияларының ажылын улам ыңай экижидер талазы-биле хемчеглерниң дугайында

Сөөлгү чылдарның дургузунда көдээ ажыл-агый ажылдарының механизациязының деңнели улуу-биле өскен, колхоз бүдүрүлгезинде шиитпирлиг күш болур машина-трактор станцияларының ролю улам-на бедээн деп ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели болгаш СЭКП Төп Комитеди демдеглеп тур.

1952 чылда колхозтарда ажылдарның механизациязы: тараа культураларының тарылгазында—87 хуу, тараа культураларын комбайннар-биле ажаап алырында—70 хуу, чайгы чер аңдарылгазында—96 хуу, күскү чер аңдарылгазында — 97 хуу, хөвең тарылгазында—98 хуу, чигир свёклазының тарылгазында—95 хуу болган. Хөй күш кирер өскедаа ажылдарның механизациязы улуу-биле өскен. Машина-трактор станциялары колхоз бүдүрүлгезиниң бүтү адырларын хандырар талазы-биле боттарының ажыл-чорудулгазыг чыл бүрүде калбартып турар.

Ынчалза-даа машина-трактор станцияларының ажылында улуг четпестер бар. Хөй-хөй МТС-тер тракторларны болгаш көдээ ажыл-агый машиналарын багай ажыглап, колхозтарның мурнунга керээлиг хүлээлгелерин, ылангыя хову ажылдарының хуусааларының болгаш шынарының талазы-биле хүлээлгелерин күүсетпейн, колхозтарда көдээ ажыл-агый культураларының дүжүттүүнүн болгаш ниитиниң мал ажылының продуктулуунун талазы-биле күрүне планнарын күүседирин хандырбайн турар. Колхозтарның хөй күш кирер дыка хөй ажылдарында, ылаңгыя картофель болгаш ногаа бүдүрүлгезинде талазында, база ол ышкаш мал ажылының фермаларында механизацияның деңнели чавыс, бо чорук көдээ ажыл-агыйчың ол адырларының хожудар турарының чылдагаанларының бирээзи болур.

МТС-тернің бүдүрүлге-сан-хөө ажыл-чорудулгазының организаст-таашкынында улуг четпестер бар колхозтарга агрономнуг дузаламчы багай организастатынган.

МТС-тернің ажылында улуг четпестерниң кол чылдагааннары болза, доктаамал механизатор кадрларны удуртукчу болгаш инженер-техниктиг ажылдакчылар-биле оларның хандыртынмааны, септелге суурун сула хөгжүткени болгаш машина-трактор паркының техниктиг хандырылгазын багай тургусканы, МТС-тернің ажылдарының өскен хемчээлинден болгаш машина-трактор станцияларына хөй адырлардыг колхозчу бүдүрүлгениң хөгжүлдезинин салып турары чаа негелделерден оларның тудуунун болгаш материал-техниктиг хандырылгазының хожудап турары болур.

МТС-тернің дыка хөй кезиинде эки белеткелдиг трактористер, трактор бригадаларының бригадирлери, комбайнёрлар болгаш өске-даа тускай эртемниг ажылдакчылар амдыгаа чедир-ле чедишпейн турар. Механизатор кадрларның агыышкынныг чоруу узуткатынмаан. Дыка хөй трактор бригадалары доктаамал кожукчулар чок болуп турар.

Трактор бригадаларының трактористери, бригадирлери болгаш өскедаа ажылдакчылары МТС-тернің доктаамал ажылчыннары болбайн, а шынында үгле хову ажылдарының үезинде колхозчулардан томуйлатырып турарының бар турар чуруму кадрларның мергежилин үргүлчү бедидеринге, техниканы улам бүдүргүчүлүг ажыглаарынга болгаш көдээ ажыл-агый ажылдарының шынарын экижидеринге дөгүм болбайн турар.

Бо бүгү болза, хөй-хөй машина-трактор станцияларында трактористерниң болгаш комбайнёрларның дыка хөй кезии кылыр ажылдың эзлчег нормаларын күүсетпес, ажылдарның бедик шынарлыг болурун хандырбас, машиналарның техниктиг ажаалгазының чурумун сагыбас чорукка, тракторларның болгаш көдээ ажыл-агый машиналарының хөйү-биле ажыл чок турарынга чедирип турар.

Механизатор кадрларны белеткээриниң херээ багай тургустунган. Көдээ ажыл-агыйның механизациязының школаларының четкизи дыка хөй областарда, крайларда болгаш республикаларда шуут четпес, ооң уржуундан МТС-тер трактористерни, комбайнёрларны болгаш трактор бригадаларының өске-даа ажыл дакчыларын кыска хуусаалыг курстарга өөредир ужурга таваржып турар, бо чорук ол кадрларның белеткелиниң чогуур шынарын хандырбайн турар.

Машина-трактор станцияларының хөй нуруузу машиналар септээр мастерскаялар-биле, тракторларны болгаш көдээ ажыл-агый машиналарын кадагалаар гаражтар болгаш сарайлар-биле, база ол ышкаш бүдүрүлгениң, ажыл-агыйның болгаш чурттаганың өске-даа оран-бажыңнары-биле хандыртынмаан.

МТС-тернің материал-техниктиг хандырылгазында улуг четпестер бар. МТС-тер артык кезектери, инструментилери, демирни болгаш өске-даа материалдарны хөй таварылгаларда чогуур өйүнде эвес болгаш четпес санныы-биле ап турар, ол чорук машина-трактор паркының ажылынга улуг үзүктелиишкиннерни таварыштырып турар. МТС-тернің нефть продуктуларын кадагалаарынга эргежок чугула савалары чок болуп турар.

Мурнакчы МТС-тернің, трактор бригадаларының, эң эки трактористерниң, комбайнёрларның, машинистерниң болгаш өске-даа механизаторларның дуржулгазын мыңай четпес өөренип болгаш нептередип турар.

Колхозтарның агрономиялыг болгаш зоотехниктиг хандырылгазының туруп турар чуруму, көдээ ажыл-агыйның бир тускай эртемниг кижизи элээн каш колхозтарны хандырар чурум, тускай эртемниглерниң харыысалга чок болур чоруун болдуруп турар болгаш көдээ ажыл-агыйның мурнунда тургустунган өзүп турар сорулгаларга дүүшпейн турар. Шак ындыг байдал турда, агрономнар, зоотехниктер болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа тускай эртемниглери дыка хөй таварылгаларда колхоз бүдүрүлгезиниң организакчылары болбайн турар болгаш агрономиялыг болгаш зоотехниктиг хемчегларни амыдыралга боттандырар, эртемниң чедишкиннерин болгаш мурнакчы дуржулганы колхозтарга нептередир талазы-биле шуут ажылдан хоорулганнар.

Машина-трактор станцияларының ажылын улам ыңай экижидер чорук көдээ ажыл-агыйны хөгжүдер болгаш көдүреринин, чонга аъш-чемниң болгаш чиик үлетпүрге чиг-эттиң элбекшилин бистин чуртувуска тургузарының сонгаарладып болбас сорулгаларын чедишкинниг шиитпирлээриниң эргежок чугула негелдези болурун барымдалааш, СЭКП ТК-ның Планнуунун 1953 чылдың сентябрь 7-де доктаалы-биле дүүштүр ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш СЭКП ТК-ның доктаатканы болза:

I.

МТС-тернің доктаамал механизатор кадрларының дугайында

1. Машина-трактор паркын ажыглаарын экижидер, трактор бригадаларының ажылдакчыларының күш-ажылының бүдүргүкчүлүүн, колхозтарда көдээ ажыл-агый культураларының бедик дүжүттерин алыры дээш оларның сонуургалын болгаш харыысалгазын бедидер база аңаа холбаштыр доктаамал механизатор кадрлар-биле МТС-тернің хандырар төлээде, машина-трактор болгаш тускайжыткан станцияларда трактористер, трактор бригадаларының бригадирлери, бригадирлерниң дузалакчылары, экскаваторларның машинистери, экскаваторларның машинистериниң дузалакчылары болгаш учётчик-заправщиктер болза, комбайнёрлар, механик-комбайнёрлар, хөвең ажаап алыр машиналарның механик чолаачылары болгаш лён ажаап алыр болгаш лён дыраар база конопля ажаап алыр машиналарның машинистери ышкаш база-ла доктаамал ажылчыннар болур, ынчаарга көдээ ажыл-агый болгаш чер казар машиналарда кожукчулар болгаш машинистер база комбайнёрларның дузалакчылары түр үениң ажылчыннары болур деп доктаадыр.

Колхозтарда малдың бөдүүн чемнериниң чыылдазында база тараа сывының хоорзазын аштаар болгаш күскү чер аңдарар талазы-биле агротехникага хамаарышкан эң чугула ажылдарның планын күүседиринге тараа саванын болгаш богун чогуур өйүнде чыып сараттаарының улуг ужур-дузалыын барымдалааш, эргежок чугула таварылгаларда тараа культураларның ажаап алыышкынының үезинде тарааны хөпээнээрин, сараттаарын болгаш волокуштарны хандырарынга түр ажылчыннарны тургузарын база ол ышкаш сараттакчыларны тургузуп, ол ажылчыннарның күш-ажылының төлевирин кожукчулар-биле бир дөмей тыпсырын МТС-терге чөпшээрээр.

Хову ажылдарын чорудар үеде МТС-тернің машиналарынга ажылдааны-биле эргежок чугула санныг колхозчуларны түр ажылчыннар кылдыр машина-трактор станцияларынга колхозтардан томуйлап берип турарын доктаадыр. Түр үениң ажылчыннары кылдыр томуйлатырган колхозчуларны өске ажылдарже чорударын үгле МТС-тиң чөпшээрели-биле кылып болур.

2. Тракторларга, көдээ ажыл-агый болгаш чер казар машиналарга ажылдааны дээш трактор бригадаларының ажылчыннарынга төлевирни бар турар чурумну—күш-хүннерин болгаш кылганын барымдалаар өртек доктаадышкынын болгаш трактор бригадаларының ажылчыннарының күш-ажыл төлевиринге ай бүрүзүнде тыпсып турар акша төлевирин 1953 чылдың октябрь 1-ден эгелеп девискээр зоналарның аайы-биле күш-хүнү бүрүзүнде адаанда хемчээлдерге аңгы-аңгы чорударын доктаадыр:

	Девискээр зоналар аайы-биле күш-хүнүнге төлээри болза: I	II	III	IV
Трактористерге, трактор бригадаларының бригадирлеринге болгаш оларның дузалакчыларынга	5 руб.	6 руб.	7 руб.	8 руб.
Учётчик-заправщиктерге	3 руб.	3 руб.	3 руб.	4 руб.
Комбайнёрларның дузалакчыларынга	4 руб.	4 руб.	4 руб.	6 руб.
Кожукчуларга	2 руб. 50 коп.	2 руб. 50 коп.	2 руб. 50 коп.	2 руб. 50 коп.

4. Трактор бригадаларының ажылчыннарының септелге мастерскаяларынга, колхозтарда мал ажылының фермаларын механизастаар талазы-биле күүсеткен ажылдарының база ол ышкаш МТС-терге күүсеткен тудуг ажылдарының болгаш өске-даа ажылдарның төлевирин машина-трактор болгаш тускайжыткан станциялар ол ажылдарны күүседиринге ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунун бадылааны кылганын барымдаалап төлээр өртек доктаадышкынын болгаш хемчээлдерин барымдаалап, ынчалза-даа адаанда хемчээлдерден кудулавас кылдыр 1953 чылдың октябрь 1-ден эгелеп тыпсырын доктаадыр:

	Ажылдың нормаларын күүсеткени дээш кылганын барымдаалап тыпсыр төлевирге	8 шак иштинде ажылдааны дээш ооң ба ыңнаалап тыпсыр төлевиргe
Трактор бригадаларының бригадирлери	20 руб.	18 руб.
Трактор бригадаларының бригадирлериниң дузалакчылары, бирги класстың трактористери, экскаваторларның машинистери, комбайнёрлар, механик-комбайнёрлар, хөвең ажаап алыр машиналарның механик-чолаачылары	18 руб.	15 руб.
Ийиги класстың трактористери, машинистериниң дузалакчылары, лён ажаап алыр болгаш лён дыраар машиналарның машинистери	15 руб.	13 руб.
Учётчик-заправщиктер	13 руб.	10 руб.

5. Ажылдап алган күш-хүннеринге магадылал минимумунуң хемчээли-биле бээр чиир тарааны база ол ышкаш комбайннар болгаш өске-даа машиналар-биле дүжүттү ажааганы дээш алза чогуур тарааны трактор бригадаларының ажылчыннарынга машина-трактор болгаш тускайжыткан станциялар тыпсып турарын доктаадыр. Бирги чартык чылда ажылдап алган тарааны тыпсырын октябрь 1-ге чедир, а ийиги чартык чылда ажылдап алган тарааны—календарлыг чылдың төнчүзүнге чедир чорудар.

Трактор бригадаларының ажылчыннарынга тыпсыр чиир тарааны машина-трактор болгаш тускайжыткан станциялар белеткел организацияларындан алыр. Машина-трактор болгаш тускайжыткан станциялар трактор бригадаларының ажылчыннарының күзээнин өзүгаар оларга тарааның орнунга күрүненин тараа садып алыры өртектерин барымдалап, акшаны тыпсып болур.

6. Ажылдап алган күш-хүннеринге база ол ышкаш комбайннар болгаш өске-даа машиналар-биле дүжүттү ажаап алыр талазы-биле ажылдааны дээш магадылал минимумун өзүгаар трактор бригадаларының ажылчыннарының алза чогуур аъш-чем культураларының тараазын колхозтар натура төлевири-биле кады дужаап турарын доктаадыр.

Аъш-чемниң тараа культураларының тарылгалары чок ийикпе, азы аъш-чемниң тараа культураларын улуг эвес хемчээлдерге тарып турар колхозтар болза, трактор бригадаларының ажылчыннарының магадылал минимумун өзүгаар күш-хүннеринге алза чогуур тарааларны белеткел пунктуларынга дужаарының орну кылдыр акшаны ол тарааларны садып алырының күрүне өртектерин өзүгаар машина-трактор болгаш тускайжыткан станциялардың счёт-санынче киирип болур.

Колхозта күш-хүнүнге херек кырында тывыскан тараа магадылал минимумунуң хемчээлинден ажа берген таварылгаларда колхоз күш-хүнүнге тарааны херек кырында тывысканы-биле магадылал минимумунуң аразында ылгалын трактор бригадаларының доктаамал болгаш сезоннуг ажылчыннарынга тыпсыр. Колхоз күш-хүннерин өзүгаар үлежир өске продуктуларны трактор бригадаларының доктаамал болгаш түр үениң ажылчыннарынга бүгү колхозчулар-биле бир дөмей тыпсыр. Акша орулгаларын хуваар үеде доктаамал болгаш түр үенин ажылчыннарынга оларның ажылдап алган күш-хүннеринге өске колхозчулар-биле бир дөмей тыпсыр кылдыр акша хөрөнгиниң догуур түннерин машина-трактор болгаш тускайжыткан станцияларга киирер.

7. Хову ажылдарының үезинде колхозтар МТС-тер-биле керээлерни өзүгаар трактор бригадаларының ажылчыннарынга ниити чурттаар бажының халас, база ол ышкаш чемни колхозтуң баштаар черинин доктааткан болгаш МТС азы тускайжыткан станцияның директору-биле дугурушкан өртектери өзүгаар тыпсып турарын доктаадыр. Трактор бригадаларының ажылчыннарынга ниитиниң чемненилгези кылдыр тывыскан хлебти күүсеткен ажылдар дээш санажылганы кылыр үезинде тараа боду-биле олардан тыртып алыр.

8. Машина-трактор болгаш тускайжыткан станцияларның колхозтарда коъдан участоктары чок база ол ышкаш колхозтардан МТС-тернің турар черлериниче көшкен трактористеринге болгаш өске-даа доктаамал ажылчыннарынга тудугларын эзлеп турар шөлүн киириштирбишаан, 0,25 гектар чедир коъдан участогун тускайлап бээрин республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге, крайкүүскомнарга болгаш облкүүскомнарга хүлээдир.

Машина-трактор болгаш тускайжыткан станцияларның трактор бригадаларының ажылчыннарынга коъдан участоктарын тускайлап бээрин күрүне фондузунун, хоорайларның болгаш өске-даа чурттакчы пунктуларның черлериндеи база ол ышкаш колхозтарның хостуг коъдан фондузунун черлериндеи колхозтарның чөпшээрелин өзүгаар чорудар.

Машина-трактор болгаш тускайжыткан станцияларга доктаамал ажылдаары-биле хүлээп алдынган трактор бригадаларының трактористеринге болгаш өске-даа ажылчыннарынга чурттап турары колхозтарда коъдан участоктарын оларның күзээни-биле хевээр артырып бээр.

9. Машина-трактор болгаш тускайжыткан станцияларның трактор бригадаларының доктаамал болгаш түр үениң ажылчыннарынга күрүненин социал-страхованиезинин талазы-биле пособиелерни болгаш пенсияларны машина-трактор болгаш тускайжыткан станцияларны дамчыштыр ап турар акшанын болгаш натура төлевиринин бүгү хевирлерин барымдаалап, доктаадыр болгаш тыпсыр. Моон-биле кады тараанын өртээн күрүненин садып алыр өртектери-биле доктаадыр.

Пособиелерниң болгаш пенсияларның хемчээлдерин доктаадырда, МТС-ке, тускайжыткан станцияларга, база ол ышкаш бо доктаалдың үнеринге чедир күрүненин өске-даа бүдүрүлгелеринге болгаш организацияларынга ажылдаан бүгү ажыл стажын санаар.

Машина-трактор болгаш тускайжыткан станциялар социал-страхованиениң дадывырларын пособиелерни болгаш пенсияларны тыпсыр үезинде санап турар ажыл төлевириниң бүгү-ле хевирлериндеи доктаатынган тариф өзүгаар төлээр.

10. Трактор бригадаларының ажылчыннарының шөлээ үезиниң төлевирин болгаш үнериниң пособиезиниң төлевирин чорудары биле ортумак ажыл төлевирин санаарда, пособиелерни болгаш пенсияларны тыпсыр үезинде ортумак ажыл төлевиринге киирип турар акша болгаш натура ажыл төлевириниң бүгүле хевирлерин барымдаалап, күрүне бүдүрүлгелериниң ажылчыннарынга доктааткан ниити чурумну өзүгаар чорудар.

II.

Удуртур болгаш инженер-техниктиг кадрлар-биле машина-трактор станцияларын быжыглаар дугайында

11. ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунун, чер-черниң партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнарының эң чугула сорулгазы болза, МТС-тер директорларынга инженер-механиктер, а ол ышкаш көдээ ажыл-агыйны механизастаар талазы-биле эргежок чугула белеткелдиг дээди эртемниг агрономнар томуйлатырар ужурлуг дээрзин барымдалааш, машина-трактор болгаш тускайжыткан станцияларны удуртур болгаш инженер-техниктиг кадрлар-биле быжыглаары болур деп санаар. МТС-тернің кол инженерлеринге, кол агрономнарынга болгаш кол зоотехниктеринге үгле тускай дээди эртемниг тускай эртемниглер томуйлатырар ужурлуг.

Тускай эртем чок, ынчалза-даа бодунун херээн практика кырынга эки өөренип алган болгаш МТС-терни мергени-биле удуртуп турар МТС директорларын ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунун чөпшээрели өзүгаар ол албанынга артырар болгаш боттарының мергежилин бедидеринге оларга дузалаар херек.

12. 1953 чылда үлетпүрден болгаш улус ажыл-агыйының өске-даа адырларындан машина-трактор болгаш тускайжыткан станцияларга директорлаар, кол инженерлээр база септелге мастерскаялары эртелекчилээр ажылга инженер-механиктерни тыварын болгаш чорударын эвилелдешкен республикаларның компартияларының ТК-ларынга, СЭКП крайкомнарынга болгаш обкомнарынга хүлээдир.

ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозу эвилелдешкен республикаларның компартияларының ТК-лары-биле, СЭКП крайкомнары болгаш обкомнары-биле дугуржулга өзүгаар машина-трактор болгаш тускайжыткан станцияларга ажылче сайзырангай үлетпүрлүг областардан, крайлардан, республикалардан инженер-техниктиг кадрлар-биле эвээш хандыртынган областарже, крайларже болгаш республикаларже инженерлер база техниктер чорудар дугайында санаалды бадылаары-биле ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге киирер.

Чер-черниң партия, совет органнарының МТС-терже чорудуп турары инженерлерин болгаш техниктерин хамаарышкан министерстволар болгаш ведомостволар ажылдан шаптык чокка хостаарын доктаадыр.

13. ССРЭ-ниң Культура министерствозунга хүлээдири болза:

а) 1954—1955 чылларда ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунче МТС-терге ажылдаары-биле 6500 инженер-механиктерни, ооң иштинде 1954 чылда—көдээ ажыл-агыйның механизациязының институттарын болгаш өске-даа техниктиг дээди өөредилге черлерин дооскан аныяк тускай эртемниглерниң санындан 2500 инженерлерни чорудар;

б) көдээ ажыл-агыйның механизациязының база электрижидилгезиниң институттарынга болгаш факультеттеринге студентилер хүлээп алырының санын 1955 чылга чедир бир чылда-ла 7500 кижи чедирип улгатырар;

в) көдээ ажыл-агыйның механизациязының база электрижидилгезиниң институттарының болгаш факультеттериниң өөредилге-бүдүрүлге базаларын калбартыр дугайында санаалды ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге бир ай хуусаа иштинде киирип келир.

14. Машина-трактор станцияларында ажылдап турар тускай эртемниглериниң мергежилин бедидер төлээде, ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозу-биле дугуржуп алгаш мооң адаанда чүүлдерни кылырын ССРЭ-ниң Культура министерствозунга хүлээдир:

а) 1953 чылда көдээ ажыл-агыйның механизациязының болгаш электрижидилгезиниң институттарының чанынга МТС-тернің удуртур ажылдакчыларының болгаш тускай эртемниглериниң оилиин бедидер ийи институтту база көдээ ажыл-агый институттарынга МТС-тернің удуртур ажылдакчыларының болгаш тускай эртемниглериниң мергежилин бедидер талазы-биле доктаамал ажылдаар курстарны чылда-ла ниитизи-биле 1 000 кижи өөренир кылдыр организастаар, өөренирин хуусаалыг—билиг бедидериниң институттарынга 6 ай болгаш мергежил бедидериниң талазы-биле курстарга—3 ай.

МТС-тернің удуртур ажылдакчыларының билиг бедидериниң институттарынга болгаш мергежил бедидериниң талазы-биле курстарынга дыннакчылар хүлээп алырын 1953 чылда көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглериниң мергежилин бедидер талазы-биле курстарга доктааткан дыннакчылар хүлээп алырының ниити санының хемчээлинге чорудар;

б) тускай ортумак эртемниг болгаш МТС-терге хөй чылдар иштинде ажылга боттарын тааржыр деп көргүскен МТС директорларының болгаш инженерлериниң мергежилин бедидеринге дуза көргүзери-биле 1953 чылда көдээ ажыл-агыйның механизациязының болгаш электрижидилгезиниң В. М. Молотов аттыг Москва институдунун, көдээ ажыл-агый механизациязының болгаш электрижидилгезиниң Челябинск институдунун, көдээ ажыл-агыйның механизациязының Харьков, Саратов, Мелитополь институттарының, кургаг черлерни сугжударының болгаш көдээ ажыл-агыйның механизациязының Ташкент институдунун база Воронежтин көдээ ажыл-агый институдунун чанынга көдээ ажыл-агыйның инженер-механиктерин белеткээр талазы-биле ийи чыл хуусаалыг өөренир, чылдың-на 700 санныг кижи хүлээп алыр тускай факультеттерни организастаар;

в) дээди агроном болгаш экономика эртемниг МТС-тер директорларының көдээ ажыл-агыйның механизациязының талазы-биле билиин бедидери-биле 1953 чылда доктаамал ажылдаар 6 ай хуусаалыг курстарны чылда-ла 500 санныг кижи өөренир кылдыр организастаар.

15. 1953 чылда көдээ ажыл-агыйның механизациязының техникумнарынга МТС-тернің механик-практиктериниң мергежилин бедидери-биле 2 чыл өөренир хуусаалыг чылда-ла 1000 санныг кижи хүлээп алыр тускай салбырларны организастаарын ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунга хүлээдир.

Техникумнарның үстүнде айыткан 2 чыл салбырларынга МТС-тернің 7 класстан куду эвес эртемниг механик-практиктеринге көдээ ажыл-агыйның болгаш белеткелдерниң республика министерстволарының, край болгаш область эргелеллериниң командировказы-биле киирип

(Уланчызы 3-кү арында).

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинде болгаш СЭКП Төп Комитединде

Машина-трактор станцияларының ажылын улам ыңай экижидер талазы-биле хемчеглерниң дугайында

(Уланчызы. Эгези 2-ги арында).

алырын доктаадыр. Техникумнарның 2 чыл хуусаалыг салбырларын дооскаш, доозуп үнериниң экзаменнерин дужаган механиктерге техник-механик деп атты тыпсыр диплом бээр.

16. Үлетпүр болгаш өске-даа бүдүрүлге черлеринден болгаш организациялардан машина-трактор болгаш тускайжыткан станцияларга ажылче шилчитирген тускай эртемниглерге ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң 1951 чылдың сентябрь 29-тағы № 3688 доктаалында көргенин ёзугаар 55 хар четкени болгаш 25 чыл ниити күш-ажыл стажтыы база МТС-ке 5 чылдан эвээш эвес стажтыг ажыллаазы дээш пенсия төлеп бээрин доктаадыр.

17. МТС-тер директорларына болгаш оларның оралакчыларына МТС-терниң турар черинден хамаарылга чокка халас чуртталга бажыны, одалга болгаш чыруктыг тыпсырын ССРЭ-ниң Улус Комиссарларының Чөвүлелиниң 1944 чылдың январь 9-тағы № 30 доктаалының 5 пунктузун ёзугаар күштүг болдуруп нептередир, а ол ышкаш МТС-терниң ажылчыннарын, албан-хаакчыттарын болгаш тускай эртемниглерин туда акша төлээнин барымдаалап, аар үүл-биле планныг хандырылгага хүлээп алыр.

18. Машина-трактор болгаш тускайжыткан станцияларга ажылче улус ажыл-агыйының өске адырларындан болгаш ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунуң системазындан директор, кол инженер болгаш септелге мастерскаяларының эргелекчилерни хүлээлгеже шилчитирген тускай эртемниглерниң мурнунда ажылдап турганы черге албан-хүлээлге ёзугаар ап турган шалыңы, машина-трактор болгаш тускайжыткан станцияларга оларны томуйлаан хүлээлгеге доктааткан шалыңдан бедик болу бээр таварылга болу берзе, ол шалыңын айыткан хүлээлгеге ажылдап турар үезинде хевээр артырар.

19. Улус ажыл-агыйының өске адырларындан база ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунуң системазындан машина-трактор болгаш тускайжыткан станцияларга ажылче чоруттурган инженерлерге болгаш техниктерге оларның мурнунда ажылдап турган черинге ап турганы шалыңын барымдаалап 3 айның шалыны хемчээлдиг чаңгыс удааның дузаламчызын бээр, база күш-ажыл дугайында хоойлулар Кодексизиниң 82 үүлүн ёзугаар оларның чаа ажылче шилчээни-биле холбашкан чарыгдалдарны төлеп бээр.

III.

Көдээ ажыл-агыйга механизатор кадрларны белеткээриниң дугайында

20. Мергежилдиг механизатор кадрларың белеткелин моон соңгаар улам экижидер төлээде 1953 чылдың октябрь 1-ден эгелеп механизация школаларын моон адаанда кадрларны белеткээриниң талазыбиле көдээ ажыл-агыйның механизациязының училищелери кылдыр эде тургузарын ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунга, ССРЭ-ниң Совхозтар министерствозунга, ССРЭ-ниң Культура министерствозунга, республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге, крайкүүскомнарга болгаш облкүүскомнарга хүлээдири болза:

а) дизельдиг тракторларга, комбайннарга болгаш нарын көдээ ажыл-агый машиналарына ажылдаарына слесарь мергежилдиг калбак билиглиг тракторист-машинистерни—өөренириниң хуусаазы бир чыл;

б) илчирбелиг болгаш дугуйлуг тракторларга база көдээ ажыл-агый машиналарына ажылга слесарь мергежилдиг трактористерни — өөренириниң хуусаазы 6 ай;

в) боду чоруур болгаш кожар комбайннарга ажылга база мал ажылында хөй күш кирер ажылдарны механизастаар талазы-биле слесарь эптелге ажылга механик-комбайнёрларны — өөренириниң хуусаазы 6 ай;

г) трактор бригадаларының бригадирлерин болгаш бригадирлериниң дузалакчыларын слесарь болгаш дарган мергежилдиг кылдыр белеткээр талазы-биле — өөренириниң хуусаазы бир чыл.

21. ССРЭ-ниң Культура министерствозунуң ус-дарган училищелериниң болгаш ФЗО школаларының суурунга үндезилеп, көдээ ажыл-агыйның механизациязының талазыбиле 250 ус-дарган училищелерин болгаш ФЗО школаларын 1954 чылдың январь 1-ге чедир организастаарын база 1954—1957 чылдарда бирээзинге-ле 240—270 өөреникчилер кирер көдээ ажыл-агыйның механизациязының 300 тен эвээш эвес чаа училищелерин тургузарын, а ол ышкаш көдээ ажыл-агыйның механизациязының амгы ажылдап турар училищелеринге 200 өөредилге бажыңнарын, практиктиг кичээлдер кылырына 315 бажыңнарны болгаш сургуулдар чурттаар 600 бажыңнарны тударын ССРЭ-ниң Культура министерствозунга, ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунга, республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге, крайкүүскомнарга болгаш облкүүскомнарга хүлээдир.

Чаа организастатынып турар училищелериниң чаа тудуунга, бажыңнарны септээринге болгаш чаартып кылырынга, а ол ышкаш өөредилге дериглерин болгаш ажыл-агый херектелдерин тып алырынга акша-хөренги үндүрүп бээрин ССРЭ-ниң Күрпланы капитал салыышкынны чыл планнарынга көөр.

22. Көдээ ажыл-агыйның механизациязының ус-дарган училищелериниң, ФЗО школаларының болгаш көдээ ажыл-агыйның механизациязының училищелериниң удуртулгазын организастаар талазы-биле саналды ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозу болгаш ССРЭ-ниң Совхозтар министерствозу-биле кады киирип келирин ССРЭ-ниң Культура министерствозунга хүлээдир.

23. Тракторист-машинистер, механик-комбайнёрлар болгаш трактористер көдээ ажыл-агыйның механизациязының училищелерин болгаш ФЗО школаларын дооскаш, машина-трактор станцияларына болгаш совхозтарга ийи чылдан эвээш эвес уеде ажылдаар хүлээлгелиин болгаш ол үениң иштинде келдириишкин назылыг кижилер шериг албанынга келдириишкинден хостатырарын доктаадыр.

24. Министерстволарның болгаш ведомстволарның болгаш ус-дарган училищелерин база ФЗО школаларын доозуп турар аныяк ажылчыннарны хуваарының планнарынга ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунуң бүдүрүлге черлеринче болгаш тудугларынче эргежок чугула санныг слесарларны, токарларны, дарганнарны, а ол ышкаш тудуг ажылчыннарын чорударын баш бурунгаар көөрүн ССРЭ-ниң Күрпланынга хүлээдир.

25. Көдээ ажыл-агыйның механизациязының училищелеринге оларның өөреникчилерин ус-дарган училищелериниң өөреникчилеринге доктааткан идик хеп-биле, иштики ак хеп-биле болгаш орун-дөжек херектелдери-биле хандырарының чурумун болгаш нормаларын нептередир.

Көдээ ажыл-агыйның механизациязының училищелериниң өөреникчилериниң чиир чемин ССРЭ-ниң Культура министерствозунуң тускай ус-дарган училищелериниң өөреникчилеринге Чазактың доктаатканы норма ёзугаар чорудар.

26. 1954—1955 чылдарда ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунга немелде, доктааткан нормадан ажыг, акшаландырыышкынны көдээ ажыл-агыйның механизациязының училищелериниң бажыңнарының капитал септелгезинге 70 миллион рубль түнге, ооң иштинде 1954 чылда—40 миллион рубльди баш бурунгаар көөрүн ССРЭ-ниң Сан министерствозунга хүлээдир.

27. Көдээ ажыл-агыйның механизациязының училищелеринге ССРЭ-ниң Культура министерствозунуң күш-ажыл резервилериниң системазының өөредилге черлериниге болгаш оларның ажылдакчыларына доктааткан чаңгыс-аай штатты, база ол училищелериниң ажылдакчыларына — албан-хүлээлге шалыннарын, чиигелделерни болгаш шаннал чурумнарын нептередир.

IV.

МТС-терде тудуг болгаш септелге базазын быжыглаарының дугайында

28. 1953—1956 чылдарда машина-трактор болгаш тускайжыткан станция бүрүзүнүң чанынга тракторларны, комбайннарны, көдээ ажыл-агый, чер казар болгаш тускай машиналарны, ол ышкаш МТС-терге болгаш колхозтарга хамааржыр автомобильдерни септээринге септелге базаларын тургузар чорукту хандырарын ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунга, республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге, крайкүүскомнарга болгаш облкүүскомнарга хүлээдири болза:

а) улус ажыл-агый планы-биле көрдүнген 673 мастерскаяларның, 1130 сарайларның болгаш серилерниң база 81 200 дөрбелчин метр шелдуг чуртталга бажыннарының тудуушкунун доозарын болгаш ажыглалга киирерин база МТС-терге 500 чаа мастерскаяларның немелде тудуушкунун эгелээрин хандырар.

Чаа мастерскаялар тударының талазы-биле ажылдар чорударынга 1953 чылда 75 миллион рубльди немей чарыгдаар эргени ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунга тыпсыр;

б) 1954—1956 чылдарда машина-трактор станцияларынга 4 200 септелге мастерскаяларын, тракторлар кадагалаарынга 8 400 гаражтарны, комбайннар кадагалаарынга 8 400 сарайларны, көдээ ажыл-агый машиналарын кадагалаарынга 15 000 серилерни болгаш бетоннаан 15 000 ажык шөлчүештерни, 2880 нефть-базаларны, 3600 автогаражтарны, артык кезектерге 3600 складтарны, 10800 чуртталга бажыңнарын, 3000 ниити чуртталга черлерин тудар болгаш ажыглалга киирер, ол ышкаш суг хандырылгазын, бөдүүн канализацияны чорудар болгаш МТС-терге өске-даа тудугларны болгаш объектилерни тудар.

30. Машина-трактор болгаш тускайжыткан станцияларның септелге мастерскаяларын дериириниң даңзызын бадылаар.

31. Доктаатынган план ёзугаар МТС-терниң бүдүрүлге болгаш өске-даа объектилерин тударынга, ол ышкаш дараазында чылда туттунар септелге мастерскаяларының фундаментилерин салырынга хөренгилерни болгаш материалдарны үндүрүп бээрин улус ажыл-агый планнарынга чыл бүрүде көрүп турарын ССРЭ-ниң Күрпланынга база ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер Министерствозунга хүлээдир.

32. Машина-трактор станцияларынга септелге мастерскаялары, гаражтар, сарайлар, серилер, нефть-базалар, чуртталга бажыңнары, ниити чуртталга черлери болгаш өске-даа тудуглар тудуушкунунга 1954 чылда—3 256 миллион рубльди, 1955 чылда—3 504 миллион рубльди болгаш 1956 чылда—3 752 миллион рубльди ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунга үндүрүп бээрин улус ажыл-агый планнарынга көөрүн ССРЭ-ниң Күрпланынга хүлээдир.

33. Машина-трактор станцияларының септелге базаларын организастаарынга дузаламчы көргүзер сорулга биле 2 000 септелге мастерскаяларын, тракторларга 4 000 гаражтарны, комбайннарга 4 000 сарайларны, 4000 чуртталга бажыңнарын, 2000 ниити чуртталга черлерин болгаш МТС-терге өске-даа объектилерни тудуп бээрин тудуг болгаш үлетпүр министерстволарынга база ведомстволарынга дагзыр.

Машина-трактор станцияларының айыткан объектилериниң, ооң иштинде 1954 чылда 600 септелге мастерскаяларының, тракторларга 1 200 гаражтарның, комбайннарга 1 200 сарайларның, 1 200 чуртталга бажыңнарының, 600 ниити чуртталга черлериниң тудугларын; 1955 болгаш 1956 чылдарда чыл бүрүде 700 септелге мастерскаяларының, тракторларга 1 400 гаражтарның, комбайннарга 1 400 сарайларның, 1 400 чуртталга бажыңнарының, 700 ниити чуртталга черлериниң болгаш өске-даа объектилериниң тудуушкунун министерстволарның болгаш ведомстволарның керээниг ажылдарының планынга чыл бүрүде киирип турарын ССРЭ-ниң Күрпланынга дагзыр.

Министерстволарның болгаш ведомстволарның тудуг база монтаж организацияларының МТС-терде тудугларже хандыдып киирип турар ажылчыннарынга, инженер-техниктиг ажылдакчыларынга болгаш албан-хаакчыттарынга оларның мурнунда ажылдап турган тудугларынга Чазактың доктаалдары биле доктаатынган күш-ажыл төлевириниң, коэфициентилиг немелделерниң, кылыр ажыл нормаларының болгаш расценкаларның талазы-биле чиигелделерни база артык үүлдерни 1954—1955 чылдарда хевээр артырар.

34. 100 аът күштүг, кадыг одаар үүл-биле (ыяш, хөмүр даш, торф) ажылдаар электрогенераторлар-биле болгаш хуваакчы щиттер-биле кады комплект болур бус шиликчилиг, бус-биле ажылдаар тургузугларны бүдүрүп үндүрерин организастаар дугайында саналын ол тургузулгаларны кылып үндүрери болгаш машина-трактор станцияларынга бээри 1954 чылда 1 000 кезек, 1955 чылда—3 000 кезек деп чүвени барымдалааш, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге бир ай хуусаа иштинде киирерин ССРЭ-ниң Транспорт болгаш аар машина тудуушкунунуң министерствозунга хүлээдир.

МТС-терниң электри станцияларынга, ол ышкаш демир оруктан ырак МТС-терге тус черниң оттулар үүлдери чок болур болза, ниити күүзү 100 аът чедир күштүг дизельдерни бус күштүг тургузулгалар-биле МТС-терниң мастерскаялары хандыртынгыже баштайгы шимчедикчилер кылдыр ажыглаар эргени ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунга тыпсыр.

35. МТС-терде смета-саң-хөө санажылгаларынга туйбунуң болгаш чурт болгаш кооператив үлетпүрүнүң бүдүрүлгелери бүдүрүп үндүрүп турар туйбуну болгаш чугаины оолкүүскомнарның, крайкүүскомнарның болгаш республикаларның Министрлер Чөвүлелдериниң бадылаан өртектерин ёзугаар садып алыр эргени, ол ышкаш ыяш чок районнарга мастерскаялар болгаш гаражтар тударынга чыып кылыр демир-бетонну ажыглаар эргени ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунга тыпсыр.

36. Машина-трактор станцияларының ажылчыннарынга, инженер-техниктиг ажылдакчыларынга болгаш албан-хаакчыттарынга хуузунда чуртталга тудуушкунун 1954—1956 чылдарда калбаа-биле хөгжүдер чорукту хандырарын ССРЭ-ниң Күрпланынга, ССРЭ-ниң Сан министерствозунга, ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунга, республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге, крайкүүскомнарга болгаш облкүүскомнарга хүлээдир.

ССРЭ-ниң Күрпланынга, ССРЭ-ниң Сан министерствозунга база ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунга дагзыры болза:

а) 1954—1956 чылдарда чыл бүрүде хууда чуртталга тудуушкунунга 450 миллион рубль түннүг чээлини үндүрүп бээрин болгаш МТС-терниң ажылчыннарынга, инженер-техниктиг ажылдакчыларынга болгаш албан-хаакчыттарынга 12 муң рубль чедир хемчээлдиг чээлини берип турарын, чээлини алганының соонда үшкү чылдан эгелеп 10 чыл хуусаалыг эгидерин көрүп турар;

б) хуузунда чуртталга тудуушкунунда МТС-тер ажылдакчыларына дузаламчы көргүзери-биле тудуг материалдарын республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге, крайкүүскомнарга болгаш облкүүскомнарга үндүрүп бээрин улус ажыл-агый планнарынга көрүп турар.

Тудуг материалдарын сөөртүр, чазаныр херектелдер болгаш тудар, шүнчүк чижектиг кылыгларны үлетпүр бүдүрүлгелерге белеткээр талазы-биле хууда тудуг кылып турарларга дузаламчы көргүзерин, ол ышкаш чурт бүдүрүлгезиниң күселиби-биле туйбуну, чугайны болгаш өске-даа фондужутунмайн турар материалдарны үндүрүп берип турарын республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге, крайкүүскомнарга болгаш облкүүскомнарга дагзыр.

37. Ыяш тудулгалар кезектерин, соңга болгаш эжиктер блоктарын болгаш септелге мастерскаяларын болгаш сарайлар тударынга эжик хаалгаларын, ол ышкаш МТС-терге херектиг ийи квартиралыг база чаңгыс квартиралыг эптеп каан ыяш бажыңнарны ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунга база МТС-тер тудуушкунунга киириштирип турар министерстволарга 1954—1956 чылдарда белеткеп кылырын болгаш бээрин ССРЭ-ниң Ыяш болгаш саазын үлетпүрүнүң база ССРЭ-ниң Тудуг материалдар үлетпүрүнүң министерстволарынга хүлээдир.

38. МТС-терде мастерскаялар, чуртталга бажыннары болгаш ниити чуртталга черлери тударынга херектиг санитар-техниктиг дериглелерни, суг-бус арматуразын, фитингилерни, туда, шүнчүк чижектиг кылыгларны, вентиляторларны, дефлекторларны ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунуң чагыгларын ёзугаар боттарының бүдүрүлгелеринге белеткээш, ол министерствога бээрин ССРЭ-ниң Тудуг материалдар үлетпүрүнүң министерствозунга болгаш Машина тудуушкунунуң министерствозунга хүлээдир.

39. Тудуг-монтаж конторларын болгаш трестилерин база МТС-терни четчелээринге 480 инженер-тудугжуларны болгаш 6 000 тудугжу-техниктерни, ооң иштинден: 1954 чылда—200 инженерлерни болгаш 1 500 техниктерни, 1955 чылда—280 инженерлерни болгаш 2 000 техниктерни 1956 чылда — 2 500 техниктерни, ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунче чорударын 1954—1956 чылдарның улус ажыл-агый планнарынга көөрүн ССРЭ-ниң Күрпланынга хүлээдир.

40. Мастерскаялар, гаражтар, сарайлар болгаш чуртталга фондузун септээр талазы-биле машина-трактор станцияларынга дузаламчы көргүзер сорулга-биле:

а) МТС-терде бажыңнарның болгаш тудугларның септелгезин кылырынга 7 000 муң кезек шифер плиталарын, 720 муң дөрбелчин метр чымчак шывыгны, 220 муң кубометр борбак ыяшты болгаш 100 муң дөрбелчин метр сонга шилин 1954 чылда ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунга үндүрүп бээрин көөрүн ССРЭ-ниң Күрпланынга хүлээдир;

б) бажыңнар, тудуглар болгаш дериглелериниң капитал септелгезинин талазы-биле квартал онаалдазын ажыр күүседип турар машина-трактор станцияларын акшаландырарының хемчээлдеринге квартал дөзевилелдеринден ажыр акшаландырарын Көдээ ажыл-агый банкызынга хүлээдир;

в) машина-трактор болгаш тускайжытынган станцияларның бажыңнарының, тудугларының болгаш дериглелериниң капитал септелгезинге бажыңнарның, тудугларның болгаш дериглелериниң баланс өртээниң 4,5 хуу хемчээлдиг дөзевилелдерни ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунга 1954 чылдан эгелээш эвилелдиң бюджедин ёзугаар үндүрүп бээрин көрүп турарын, бадылатынган бюджет ёзугаар ол сорулгага 1953 чылда аңаа 200 миллион рубльди үндүрүп бээрин ССРЭ-ниң Сан министерствозунга хүлээдир.

41. ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунга, республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге, крайкүүскомнарга болгаш облкүүскомнарга хүлээдири болза:

а) септелге заводтарының болгаш капитал септелгениң районнар аразының мастерскаяларының ажылын үнезинин-биле экижидер хемчеглерни алыр. Септелге өүдүрүлгелериниң оар турар бүдүрүлге шыдалын бүрүн ажыглаарының, ажылдарны организастаарының мурнакчы методтарны нептередириниң база чаа өүдүрүлгелерни ажыглалга киирериниң күселиби-биле трактор, комбайн шимчедикчилериниң болгаш өске-даа шимчедикчилерниң, ол ышкаш автомобильдериниң болгаш демир кезер станоктарының септелгезин элээн көвүдедирин хандырар;

б) 1954—1956 чылдарда 9 септелге заводтарын болгаш капитал септелгениң районнар аразының 6 мастерскаяларын тудар, тудуушкуну эгелетинген 36 септелге заводтарын болгаш капитал септелгениң районнар аразының 15 мастерскаяларын 1954—1955 чылдарда доозар болгаш ажыглалга киирер;

в) дизельдиг тракторларның, автомобильдериниң болгаш станок дериглелериниң шимчедикчилериниң септелгезин улгатырары-биле 41 септелге заводтарының болгаш капитал септелгениң районнар аразының 125 мастерскаяларының калбартылгазын болгаш эде тургузулгазын 1954—1955 чылдарда чорудар.

42. Чаа септелге бүдүрүлгелерин тударынга болгаш бар турарларын эде тургузарынга хөренгилерни улус ажыл-агый планнарынга: 1954 чылда 350 миллион рубльди болгаш 1955 чылда 500 миллион рубльди, ол ышкаш дериглелерге фондуларны болгаш материалдарны көөрүн ССРЭ-ниң Күрпланынга хүлээдир.

43. ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунуң бүгү септелге бүдүрүлгелерин эвилел бюджединиң күселиби-биле акшаландырарынче 1953 чылдың октябрь 1-ден эгелеп шилчидер.

Эвилел бюджединиң хөренгилериниң күселиби-биле акшаландырарынче шилчидип берип турар септелге бүдүрүлгелериниң боттарының саарылга хөренгилериниң четпейн турарын доктаатынган нормативке чедир 1953 чылдың октябрь 1-де байдалбиле долдурарын эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге хүлээдир.

1953 чылда ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунуң өрулгаларының болгаш чарыгдалдарының балансызынга база эвилелдешкен республикаларның бюджеттеринге чогуур өскерилдени бюджет күүселдезинин чуруму-биле киирерин ССРЭ-ниң Сан министерствозунга хүлээдир.

44. 1954—1955 чылдарның дургузунда септелге бүдүрүлгелериниң бажыңнарының болгаш тудугларының талазы-биле бүгү амортизация шилчидилгелерин ол бүдүрүлгелериниң бүдүрүлге болгаш албан бажыңнарының капитал септелгезинче угландырар эргени ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунга тыпсыр.

V.

Машина-трактор паркының ажыглалын экижидер дугайында

45. МТС-те машина-трактор паркының ажыглалын дыка экижиде-ринге болгаш тракторлар бригадаларынга күш-ажылын организастаар хемчеглерни алырын; бүгү трактористерниң, комбайнёрларның болгаш машинистерниң ээлчегде ажылдап кылыр нормаларын күүседирин хандырарын, тракторларның болгаш көдээ ажыл-агый машиналарының техниктиг ажаалгазын шын организастаарын болгаш оларның ажылдавайн турарын болдурбазын ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунга, республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге, крайкүүскомнарга болгаш облкүүскомнарга хүлээдир.

46. Трактор бригадаларының ажылдакчыларынга бүдүрүлгениң болгаш амыдыралдың чогумчуалдыг байдалдарны тургузар сорулга-биле трактор бригадазы бүрүзүн-

(Уланчызы 4-кү арында).

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинде болгаш СЭКП Төп Комитединде

Машина-трактор станцияларының ажылын улам ыңай экижидер талазы-биле хемчеглерниң дугайында

(Эгези 2-ги, 3-кү арыннарда).

ге бүгү МТС-тер доктаамал хову турлагларын дерип кылырын эргежок чугула деп санаар. Ооң-биле холбаштыр:

а) шөлдерниң тарылга ээлчештирилгезин таарыштыр көргени-биле хову турлагларын организастаарынга доктаамал чер участоктарын 1953 чылдың төнчүзүнге чедир трактор бригадаларынга тускайлап бээрин; тракторлар болгаш хову ажылының бригадаларының турлагларын чаңгыс участокка тургузуп болур аргалыын көөрүн колхозтарга сүмелээр;

б) 1954 чылдың хову ажылдары эгелээже чедир хову турлагларын долгандыр дестеп кажаалаарын, машиналар тургузар болгаш нефть шыгжаар черлериниң шөлдерин трактор бригадаларының күжү-биле дериирин МТС-тер директорларынга хүлээдир;

в) трактор бригадаларының ажылчыннарының чуртталга орансаваларын дериринге хереглээр 80 муң хову вагончиктерни эвилелдиң болгаш чурт үлетпүрүнүң бүдүрүлгелеринге бүдүрерин организастаарын 1954—1955 чылдарда улус ажыл-агыйының планына көөрүн республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге болгаш ССРЭ-ниң Күрпланынга хүлээдир. Хову вагончиктеринге төлевирни капитал салыышкынга үндүрүп тудар хөреңгилериниң күсели-биле МТС-тер чорудар;

г) 1954—1955 чылдарда хову турлагларынга трактор бригадаларының ниити чуртталга бажыннарын, машиналар тургузарынга болгаш оларның техниктиг ажаалгазынга хереглээр серилер, хову кухнялары болгаш кывар, чаар материалдар шыгжаар үргүлчү турар шыгжалда черлерин тудуп кылырын колхозтарга сүмелээр.

47. Трактор бригадаларының техниктиг ажаалдазын экижидер сорулга-биле ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунга хүлээдири болза, МТС-тиң доктаамал ажылдакчылары болур септелге ажылчыннарының тускай бригадаларлыг көжүп чоруур автомашина мастерскаяларының күжү-биле хову ажылдарының үезинде тракторларның болгаш көдээ ажыл-агый машиналарының нарын техниктиг ажаалгазын болгаш септелгезин чорударын организастаар. Тракторларның болгаш көдээ ажыл-агый машиналарының ай бүрүзүнүң база үе-үениң нарын эвес техниктиг ажаалгазын трактористериниң боттарының хүлээлгези болдурар.

48. Трактор бригадаларының техниктиг ажаалгазынга эргежок чугула көжүп чоруур 18000 автомашина мастерскаяларын 1954—1955 чылдарда бодунуң заводтарынга, ооң иштинде көжүп чоруур 8000 автомашина мастерскаяларын 1954 чылда, 1000-ну 1955 чылда белеткээрин хандырарын ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунга хүлээдир.

49. Радиостанцияларын болгаш телефон харылзаазын ажыглаарыбиле бүгү МТС-терге диспетчер албанын 1954 чылдан эгелеп организастаарын хандырарын ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунга, республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге, крайкүүскомнарга болгаш облкүүскомнарга хүлээдир.

«Урожай» деп 45 000 радиостанцияларын ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозу кылып үндүрерин болгаш таварыгдар, оон иштинде 20 000 радиостанцияларны 1954 чылда белеткеп үндүрерин, ынчаарга база радиостанцияларын үзүктел чок хандырарынга эргежок чугула санныг аккумуляторларны, контроль-хемчелге аппаратураларын, артык кезектерни болгаш өске-даа дерилгелерни база материалдарны тускайлап бээрин 1954—1955 чылларда улус ажыл-агый планынга ССРЭ-ниң Күрпланы көрген турар.

50. Көдээ ажыл-агый ажылдарының бүгү үезинин дургузунда машина-трактор паркызының байдалын болгаш ажылдап болур аргалыг тургузарын хандырар сорулга-биле ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунга, республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге, крайкүүскомнарга болгаш облкүүскомнарга хүлээдири болза:

а) трактор бригадаларының ажаалгазының техниктиг негелделеринге хереглээр тракторларның болгаш көдээ ажыл-агый машиналарының агрегаттарының болгаш белдирлериниң солулда фондузун машина-трактор станциязы, совхоз бүрүзүнге 1954—1955 чылларда тургузар.

Айытынган солулда фондузун артык кезектериниң доктаатынган чарыгдал нормазындан дашкаар харугда тургузар;

б) тракторларның болгаш автомобильдериниң агрегаттарының болгаш белдирлериниң солулда фондузун септелгеге артык кезектериниң чарыгдал нормазындан дашкаар область, край болгаш республика бүрүзүнде бар машина паркыларындан 10 хуу хемчээлге септелге заводтарынга, районнар аразының капитал септелге мастерскаяларынга болгаш совхозтар аразының мастерскаяларынга тургузарын 1954—1955 чылларда доозар.

МТС-терге, совхозтарга болгаш септелге бүдүрүлгелеринге хереглээр тракторнуң, көдээ ажыл-агый машиназының болгаш автомобильдиң солулда фондузун, артык кезектериниң курлавырының болгаш чарыгдал нормазының доктаатынган доктаамал нормативинден дашкаар, ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозу болгаш ССРЭ-ниң Совхозтар министерствозу бүдүрүп үндүрерин болгаш тарадырын 1954—1955 чылларда улус ажыл-агый планнарынга ССРЭ-ниң Күрпланы көрген турар.

ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунуң болгаш ССРЭ-ниң Совхозтар министерствозунуң септелге бүдүрүлгелеринге бүдүрүп кылгаш чорударын көөр чүүлдер болза:

	(кезектер-биле) 1954 ч.	1955 ч.
ДТ—54, С—80, КД—35 болгаш «Универсал» деп тракторларга шимчедикчилерни	6 500	14 500
Дизельдиг тракторларга хөделдирикчилиг шимчедикчилерни	7 000	9 500
Тракторларга кывар-чүүлдүн форсуникалыг насостарын	6 000	10 500

51. Машина-трактор паркының камгалалы болгаш күүседип турар трактор ажылдарының хемчээлинден хамаарыштыр тракторларның, комбайннарның болгаш көдээ ажыл-агый машиналарының септелгелерин өй-шаанда акшаландырары дээш МТС-терниң харыысалгазын бедидер сорулга-биле тракторларның, комбайннарның, шимчедикчилерниң, чер казар болгаш көдээ ажыл-агый машиналарының септелгезинге үнген чарыгдалдарның хемчээлин чымчак чер аңдарылгазынче шилчидерге гектарга кирген ажылдарга үндүр санап турар нормаларны болгаш машиналарның ажылының септелгелер аразында хуусаазын ёзугаар 1954 чылдан эгелеп санаарын ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунга хүлээдир.

52. ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунга база ССРЭ-ниң Совхозтар министерствозунга хүлээдири болза:

а) машина-трактор болгаш тускайжыткан станцияларга база совхозтарга тракторларның болгаш комбайннарның септелге аргазының таарыштыр доктаатынган ажыл хуусааларын республикалар, крайлар болгаш областар аайы-биле ССР Эвилелиниң талазы-биле септелге хуусааларының ортумак хемчээлинге бадылаар.

б) чер казар машиналарның, боду чоруур сиген кезер болгаш өске-даа машиналарның септелге аразының ортумак ажыл хуусааларын республикалар, крайлар болгаш областар аайы-биле бадылаар.

53. ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунуң база ССРЭ-ниң Совхозтар министерствозунуң республикаларга, крайларга болгаш областарга доктаатканы септелге аразының ортумак ажыл хуусаазының иштинде тракторларның болгаш комбайннарның септелге аразының ажыл хуусаазын тус-тус машина-трактор, тускайжыткан станцияларның болгаш совхозтарның аайы-биле 2 ай хуусаада бадылаарын республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринде, крайкүүскомнарга, облкүүскомнарга болгаш областарга доктаатканы септелге аразының ортумак ажыл хуусаазының иштинде тракторларның болгаш комбайннарның септелге аразының ажыл хуусаазын тус-тус машина-трактор, тускайжыткан станциялар, капитал септелгелерниң районнар аразының септелге мастерскаяларын болгаш чаңгыс-аай технологиянын септелге заводтарын база тракторларның, комбайннарның, автомобильдериниң, көдээ ажыл-агыйының болгаш тускайжыткан машиналарның септелгелерин организастаар методтарны, стационарлыг шимчедикчилерни болгаш станок дерилгелерин ажылдап кылырын;

б) тракторларның болгаш көдээ ажыл-агый машиналарының септелгезинге база техниктиг ажаалгазынга хереглээр дерилгелерни, приборларны болгаш таарыштырылгаларны төлевилеп кылырын;

в) тракторга, комбайннарга, көдээ ажыл-агый болгаш тускайжыткан машиналарга, станоктуң болгаш күштүң дерилгелеринге техниктиг эдилелгенин болгаш техниктиг ажаалганын дүрүмнерин ажылдап кылырын;

г) тракторларның болгаш көдээ ажыл-агый машиналарының септелгезинге болгаш эдилелинге күш-ажылды организастаарын экижидер талазы-биле, күш-ажылдың нормаларын, артык кезектерни, металлды болгаш септелге материалдарын чарыгдаарының хемчеглерин ажылдап кылырын;

д) тракторларның болгаш көдээ ажыл-агый машиналарының септелгезинин болгаш техниктиг ажаалгазының талазы-биле техниктиг документилерни парлап үндүрерин, септелгезинин болгаш эдилелинин талазы-биле мурнакчы дуржулганы нептередирин;

55. Тракторларның болгаш көдээ ажыл-агый машиналарының септелгезинин база эдилелинин Күрүнеин эвилелдин эртем-шинчилелинин технолог институдунуң организастыг структуразын болгаш штадын ай хуусаа иштинде 215 кижи санныг кылдыр бадылаарын ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунга база ССРЭ-ниң Сан министерствозунга хүлээдир.

ССРЭ-ниң Улус Комиссарлар Чөвүлелиниң 1946 март 6-гы № 514 Доктаалы-биле эртем-шинчилел албан черлериниң ажылдакчыларынга доктааткан ажыл төлевириниң хемчээлдерин айыткан институттуң эртем чадалыг азы аттыг тускай эртемниглеринге нептередир. ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң 1950 чылдың август 31-ги № 3757 Доктаалы-биле бирги бөлүктүң төлевилел организацияларының ажылдакчыларынга көрдүнген ажыл-төлевириниң хемчээлин институттуң оон өске тускай эртемниглеринге доктаадыр.

(Төнчүзү дараазында үнер).

Хуучулар мурнунга отчёттан илерээни

Бо чылдың октябрьның 4-те Кызылдың көдээ районунуң хуучулар төлээлекчилериниң отчёттуг хуралы болуп эрткен.

Хуралга райпо баштаар черинин даргазы эш Карашпайның 1953 чылдың бирги болгаш II кварталында чорутунган ажылдарның дугайында отчёттуг илеткелин дыннаан.

Илеткелчи болгаш хуралга санал бергеннер бистиң чурттуң ажылчы чоннарының материалдыг болгаш культурлуг хереглелдериниң өзүп турары-биле чергелештир совет кижилерниң чаагай чоруунуң дугайында партияның болгаш чазактың хүн-бүрү сагыш салып турарын тодаргай демдеглээннер.

Чоннуң калбак хереглелдериниң өзүлдези-биле кады районда садыг болгаш хөй-ниити чемненилге черлериниң четкилери элээн калбарган. Чыл чартыының бараан саарылгазының ниити планын көдээ районнуң хереглекчилер ниитилели 83,8 хуу күүсеткен. Райпонуң Баян-Колда (эргелекчизи эш Вобкина), Элегес-Аксында (эргелекчизи эш Мельников), «Победа» колхозта (эргелекчизи эш Гурбаева) болгаш өске-даа чамдык магазиннери чылдың сөөлгү кварталында бараан саарылгазының планнарын чедир болгаш ажыр күүседип келгеннер.

Эки ажылдыг болуп, магазин районда бирги черни эзлеп, шилчиир кызыл тукту чаалап алган. Бо чылдың июль айны сөөлзүредир Барыын-Хемчик райпо баштаар чери эш Доржуну ажылындан халаан. Чогум кандыг чылдагаан-биле эш Доржуну хүлээлгезинден халааны база-ла билдинмес.

Орнунга киирген Агбаан 22 хонук опаашкан хүлээлгезинге харыысалга чогун, келген бараааннарны багай байдалга хирлендир шыгжааш, чонга садыглап турганын тодаргай фактылар-биле илередип шүүмчүлээн.

Райпонуң бараан складында культура-амыдыралдың чугула бараааннары—сандайлар, оруннар, польтолар дээш өске-даа хереглел бараааннарын ырак черлерде магазиннерже чедирип садыглаарының арга хемчеглерин райпо баштаар чери чогуур өй-шаанда боттандырбайн турарын эш Лагба чугаалаан.

Райпонуң чамдык хөй-ниити чемненилге черлерин аъш-чем продуктулары-биле өй-шаанда хандырарының база үндүрген продуктулардан шынарлыг чемнерни кылып, чемненикчилерниң негелдезин түү-биле хандырар ажылдар Элегес-Аксы болгаш Сесерлиг хөй-ниити столоваяларында четпес чорутунганын хуралдан демдеглээн.

Районнуң садыг четкилеринде мурнакчыларның дуржулгазын нептередип, бараан саарылгазының квартал планнарын болгаш садып алыышкын планнарын чедир болгаш ажыр күүседир дээш Улуг-Хем болгаш Чаа-Хөл районнары-биле чарган социалистиг чарыштың түннелдерин өй-шаанда үндүрбейн турганын хурал айыткан.

Эрткен отчёттуг хуралдан бээр кежигүннериниң саны өзүлделиг эвес болуп, чүгле 5 кижини хуралга киир бадылаан болгаш черчерге хуучуларның хуралдары эвээш эрттип турганын үстүнде сан херечилеп турар. Райпонуң садыг четкилеринде четпестерни узуткаарының бар бараааннарны чогуур өй-шаанда садыгларже чедирип бээриниң арга-хемчеглерин райпо баштаар чери ап чорутпайн турар.

Хөй-ниитинин чемненилге черлеринде, көдээниң садыг магазиннеринде четпестерни чок кылыр талазы-биле база райпо баштаар черинден моон сонгаар хыналда ажылдарын күштелдирер деп хуралдан шиитпирлээн.

Садыг ажылында четпестерни чайладыр

Барыын-Хемчик районда «Победа» колхозтуң колхозчуларының негелдези ёзугаар оларны хереглелдиң эргежок чугула бараааннары-биле хандырар сорулганы салгаш, 1951 чылда колхоз төвү—Чаа-Барлык суурга бараан магазинин ажыткан. Магазин (эргелекчизи эш Доржу) 1952 чылдың июль айга чедир чонну хереглелдиң чугула бараааннары-биле хандырып, бараан саарылгазының квартал планын ажыр күүседип келген.

Эки ажылдыг болуп, магазин районда бирги черни эзлеп, шилчиир кызыл тукту чаалап алган. Бо чылдың июль айны сөөлзүредир Барыын-Хемчик райпо баштаар чери эш Доржуну ажылындан халаан. Чогум кандыг чылдагаан-биле эш Доржуну хүлээлгезинден халааны база-ла билдинмес.

Орнунга киирген Агбаан 22 хонук ажылдап турда райпо баштаар чери ону база-ла ажылдан халааш, магазинде бараааннарның хөй кезиин райпо складынче дедир чедирип дужаган. Ам магазинни «Победа» колхозта райпонуң ларёк садыы кылдыр тургускан.

Ларёктүң чаа эргелекчизи эш Айыыр-оол бодунга онаашкан хүлээлгезин багай күүседип, арагаже синиккен, ларёк колдуунда шоочалыг. Ооң ужуру-биле хереглекчилер хөй шактарны чидирип, район төвү ырак черлерже бараан садып алыры-биле шүүдээшкинге таваржып турарлар.

Барыын-Хемчик райпо баштаар чери четпестерни чайладырының хемчеглерин албайн, харын магазинни ларёкче шилчидип, ону эргелекчилээр эки кадрлар-биле хандырбайн турарының чылдагааны чүдел?

С. СЮРЮН.

Культураның одагларынче кичээнгейни улгаттырар

(Редакцияга чагааларның допчулалы)

Сүт-Хөл районнуң Бора-Тайгада «Сталинчы орук» колхозта эш **М. Чартак-Хунаның** биске бижип турары болза, ында библиотеканын ажылын колхозчу чоннуң культурлуг деңнелин бедидеринче угландырган. Ооң эргелекчизи эш Доңнайоол көжер библиотеканы колхозчуларның ажыл-ишчи хову турлагларынга организастап, ажыл шагындан хостуг үелерде номнар, солуннар, сеткүүлдер номчулгазын колхозчу чонга нептереткен. Библиотекада номчукчуларның саны өзүп турар.

Ынчалзажок, библиотекада чаа номнар саны эвээш, хөгжүм хереклелдери-биле четче хандыртынмаан, а ол бүгүлер районнуң төвүнде январь айда-ла келгилээн. Бо талазыбиле хемчеглерни колхоз баштаар чери база ында парторганизация чорутпайн турарын эш Чартак-Хуна шүүмчүлеп бижээн.

Улуг-Хемниң Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артелинде көдээ клубтуң эргелекчизи эш Урангайның удуртулгазы-биле организастап тургускан 15 кижи составтыг культура бригадазының эки ажылының дугайында көдээ бижикчи эш К. Даш-оол бижээн.

Культура бригадазы эрткен август, сентябрь айларда масса чонга лекцияларны 5 катап, беседаларны 11 катап организастаан. Партияның XIX съездизиниң база ССРЭ-ниң Дээди Совединиң 5-ки сессиязының шиитпирлерин ол лекцияларга болгаш беседаларга культура бригадазының киржикчилери Дарыймаа, Өшкү-Саар, Садыы олар масса чонга номчуп тайылбырлаанын эш Даш-оол чагаазынын оон ыңайгы кезээнге бижээн.

Чаа-Хөл районнуң Молотов аттыг көдээ ажыл-агый артелинде көдээ клубтуң багай ажылының дугайында эш **Х. Куңгаа** бижээн. Бо чылдың январь айдан эгелээш, бо хүнге чедир клубтуң эргелекчилерин дөрт удаа солуп турар. Чаа эргелекчилеп кирген эш И. Черных база-ла клуб ажылын сегидеринче кичээнгей салбаан. Четпестерни эдер талазы-биле хемчеглерни районнуң культура-чырыдыышкын албан черлериниң инспекторундан хыналда ажылдарны чорутпайн турар деп эш Х. Куңгаа шүүмчүлээн.

ГДР-ның 4 чыл оюнга холбаштырган Берлинге болган байырлыг хурал

БЕРЛИН. Герман Демократтыг Республиканың үндезилетинип тургустунганындан бээр 4 чыл болган оюнга холбаштырган байырлыг хурал сентябрь 6-да Берлинге болган.

Герман Демократтыг Республиканың президентизи Вильгельм Пик, премьер-министр Отто Гротевольга баштаткан чазак кежигүннери, ГДР-ның Улус палатазының даргазы И. Дикман, демократтыг партияларның болгаш массалыг организацияларның төлээлекчилери, эртемниң, литератураның көскү ажылдакчылары, бүдүрүлгениң мурнакчылары хуралга олурушканнар.

Байырлыг хуралга ол ышкаш Совет Эвилелиниң Герман Демократтыг Республикада онза болгаш бүрүн эргелиг элчини В. С. Семенов, Кытат Улус Республиканың Герман Демократтыг Республикада онза болгаш бүрүн эргелиг элчини Цзи Пын-фэй, улус демократиязының чурттарының Герман Демократтыг Республиканың чазааның чанында турар дипломаттыг элчин черлериниң баштыннары олурушканнар.

Герман Демократтыг Республиканың үндезилетинип тургустунганының 4 чыл болган оюнга алдар болдурган илеткелди ГДР-ның премьер-министри Отто Гротеволь кылган.

(СЭТА)

Чехословакия биле ГДР-ның аразында быжыг найырал

ПРАГА. Чехословакия биле Герман Демократтыг Республиканың аразында экономиктиг болгаш культуралыг харылзааларның быжыгып турарының дугайын Чехословакияның телеграф агентилели медээлевишаан, 1953 чылда Чехословакия биле ГДР-ның аразында бараан солчуушкуну 1952 чылдың деннелиндеи 25 хуу улгатканын демдеглеп турар.

Герман Демократтыг Республика машина дерилгелерин, химия үлетпүрүнүң кылыгларын, минеральдыг улобрениелерни, медицина хереклелдерин, оптиктиг кылыгларны болгаш өске-даа чүүлдерни Чехословакияга чедирип берип турар.

Чехословакия болза, коксту, бора хөмүр дашты, янзы-бүрү чиг-этти, машина дерилгелерин, чартык-фабрикаттарны, чиик болгаш аъш-чем үлетпүрүнүң кылыгларын, а ол ышкаш көдээ ажыл-агый продуктуларын Герман Демократтыг Республикаже киирип турар.

1953 чылда ат салган узун хуусаалыг культуралыг дугуржулгага үндезилээш Чехословакия биле ГДР-ның аразында культуралыг харылзаа быжыгып турар.

Катышкан хостуг немец профэвителдериниң ырның болгаш танцының ансамбли амгы үеде Чехословакияда чоруп турар. Ансамбльдиң концерттерин чехословак ажылчы чоннар улуу-биле сонуургап турар.

Немец классиктериниң болгаш амгы үениң немец чогаалчыларының помнарын Чехословакияда хөй тиражтар-биле парлап турар. Чехословак театрларда немец авторларының шиилерин үргүлчү үндүрүп турар. Экраннарда ГДР-ның кино чуруктары чедиишкиннии-биле үнүп турар.

(СЭТА).

Соңгу-Барыын Вьетнамда бижик билбес чорук-тун узуткаашкыны

ШАНХАЙ. Француз эжелелдиң үезинде Соңгу-Барыын Вьетнамның барык-ла бүгү чону бижик билбес чораан. Бир районга чүгле чаңгыс эге школа турган болгаш аңаа 40 хире өөреникчилер өөренип, олар помещиктериниң уруглары болур турган. Тараачыннарның уруглары школага өөренип шыдавас турган. Вьетнамның телеграф агентилелиниң медээлеп турарын ёзугаар алырга, Соңгу-Барыын Кыдатта чаа хостатырган районнарда бижик билбес чорук-биле демиселди чорудуп турар.

Соңгу-Барыын Вьетнамның дыка хөй районнарында улустуң школалары ажытынган. Амгы үеде чүгле чаңгыс Тхан-Уйен районда ажылчы чоннарның уругларынга 54 школалар ажытынган.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың 7 ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң ораалакчызының, партийжи амыдырал, культура болгаш амыдырал киргиздериниң — 8—88; харыысалгалыг секретарының 3—68 пропаганда болгаш агитация, уран-чүүл, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа киргиздериниң 4—98, иштики информация, бухгалтерияның — 8 — 65

ТС02419 Культура эргелелиниң типографиязы